

Asia: VN/1201/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 165/2020 vp.) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan kommentit ehdotuksesta tupakoinnin järjestämiseksi suljetuissa vankiloissa

Hallituksen esityksen mukaan tupakointi suljettujen vankiloiden sisätiloissa kielletään ja vangeille annetaan mahdollisuus tupakointiin kerran päivässä vankeuslain 7. luvussa säädetyn 6 §:n mukaisen ulkoilun aikana.

Tämä on ongelmallista monella tavalla ottaen huomioon kohderyhmä, jolla on monia muitakin riippuvuuksia kuin nikotiiniriippuvuus. Lisäksi esitys on ristiriidassa 1. luvun 2 §:n kanssa, jonka mukaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana. Esitys on ristiriidassa myös vankeuslain 1. luvun 3 §:n kanssa, jonka mukaan vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja ja vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava ja vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään.

80-90% vangeista on ollut rikoksen tekoaikaan riippuvainen alkoholin lisäksi useista huumeista ja lääkaineista. Miltei poikkeuksetta he ovat myös nikotiiniriippuvaisia. Koska vankilassa päihteiden saanti on huomattavassa määrin vaikeampaa kuin siviiliosuhteissa ja päihdekuntoutusta on päihteettömyyteen sitoutuneille vangeille saatavilla, moni pitkää tuomiota suorittava vanki onnistuu irtautumaan päihteistä ja asettaa tavoitteekseen rikoksettoman elämän. Silti he edelleen tupakoivat. Se on ollut laillista vankilassa samaan tapaan kuin siviilissäkin ja se on ainoa asia, josta he ovat voineet itse päättää. Kaikesta ei voi luopua kerralla. He ovat motivoituneita elämäntapamuutokseen ja alkavat uskoa itseensä. Tupakointi ei ole terveellistä, muttei se päihdytä eikä suista kenenkään elämää raiteiltaan.

Mikäli hallituksen esitys hyväksytään ja vankilassa ei syystä tai toisesta järjestetä tupakointimahdollisuutta vähintään kaksi kertaa vuorokaudessa, on todennäköistä, että merkittävä osa vangeista hankkii haltuunsa tavalla tai toisella tupakkatuotteita ja polttaa salaa selleissä seurauksin, jotka ovat tunnettuja Helsingin vankilan päätöksestä kieltää tupakointi sisätiloissa.

Elämänmuutosta tekeväälle vangille voi olla kohtalokasta joutua kurinpitorangaistuksien kohteeksi tupakoinnin takia. Jos suljetun vankilan vangit ovat ainoa maamme ihmisryhmä, joka rangaistuksen uhalla saa tupakoida vain kerran päivässä, aiheuttaa se varmuudella katkeruutta ja kapinaa yhteiskuntaa ja rikosseuraamuslaitosta kohtaan ja heikentää elämäntapamuutukseen tarvittavaa motivaatiota. Pahimmassa tapauksessa vanki aloittaa uudelleen huumeiden käytön ja ajautuu ammattirikollisten pelinappulaksi vankeusaikana.

Lisäksi on vaikea kuvitella, että vangit, joilla ei ole aikomustakaan irrottautua huumeista, tupakoisivat vain sallittuna ulkoiluajana, koska säännöt sanovat niin.

Liikunta on merkittävässä asemassa sekä vankien fyysiselle että henkiselle hyvinvoinnille. Se on henkireikä, joka pitää pään kasassa. Salivuorot ovat tarkkaan rajoitettuja. Ulkoiluajalla on voimailulaitteita ja siellä tapahtuva treenaus on usein osa osaston treeniporukan tavoitteellista harjoitusohjelmaa. Hallituksen lakiesitys mitätöisi nikotiinista riippuvaisten vankien mahdollisuuden ulkoliikuntaan tekemällä siitä vaihtoehdon tupakoinnille.

Suljettujen vankiloiden järjestyssääntöjen mukaan muut kuin erityisosastot ovat avoimna vankiloista riippuen klo 7-20 välisenä aikana vähintään 8 tuntia. Lakiesityksen perusteluissa, sivulla 5, esitettiin vankeuslain 7. luvussa määriteltyjen ja osaston päiväjärjestykseen sisältyvien toimintojen kuten työtoiminnan, ruokailun, vaatteiden pesun, siivoamisen sekä kirjastossa, kanttiinissa ja omassa narikassa käymisen sekä läheisten tapaamiseen tarvittavan ajan estävän ulkoilun useammin kuin kerran päivässä. Vanki on voinut käydä kirjastossa sekä vankilakaupassa kerran viikossa. Läheisten tapaamiset järjestetään viikonloppuisin. Narikassa eli omien tavaroiden varastossa vanki käy tarvittaessa. Näitä muita toimia rationalisoimalla pitäisi voida olla mahdollista suunnitella osastojen päiväjärjestys siten, että ulkoiluajaa voitaisiin lisätä ja taata jokaiselle vangille vähintään kaksi ulkoilukertaa huolimatta siitä, tupakoiko hän vai ei.

Vastustamme hallituksen esitystä, koska siinä ei mielestämme ole huomioitu seikkoja, jotka edesauttaisivat vangin rikoksettomaan elämään siirtymistä. Emme usko että sanelupolitiikalla näin henkilökohtaisessa asiassa voidaan päästä hyviin tuloksiin. Olemme vakuuttuneita että sen negatiiviset kokonaisvaikutukset ovat suurempia kuin vangeille tai henkilökunnalle siitä koituvat terveyshyödyt. Katsomme sen myös asettavan avolaitoksessa olevat vangit eriarvoiseen asemaan suljetussa vankilassa tuomiotaan suorittavien kanssa ja olevan vankeuslain 1. luvun 2 §:n ja 3 §:n vastaisen.

Kannatamme vankien tupakoinnin lopettamista tai vähentämistä, mutta emme usko että se onnistuu rajoittamalla vangin itsemääräämisoikeus asiassa vain peräjälkeen poltettavien tupakoiden lukumäärään. Kannatamme tupakoinnin siirtämistä ulkoliikuntaan, mutta jos tupakointi rajoitetaan vain yhteen kertaan vuorokaudessa ja siitä tulee vaihtoehto ulkoliikunnalle, katsomme välttämättömäksi, että tupakointi sisätiloissa sallitaan. Sellitupakoinnin vaihtoehtoina voisivat toimia vankilan sisätiloihin hankittavat, joissakin vankiloissa jo nyt käytössä olevat Qleanair Scandinavian valmistamat tupakointikopit tai vastaavat.

Lausunnonantajan kommentit ehdotuksesta tupakoinnin järjestämiseksi avolaitoksissa

Ei kommentteja

Lausunnonantajan kommentit ehdotuksesta tupakoinnin lopettamisen tukitoimien järjestämisestä

Ei kommentteja

Höittä Marketta
Vankien vanhemmat Ry